

הנחיות ודרך עבודה בפרויקט ההנצחה:

**פרויקט הנצחה –
"לזכור, להזכיר ולהנציח"**

א. פרטים אישיים:

שם התלמיד/ה המנציח/ה: _____
הקרבה למוסר העדות (לניצול השואה) ולנספים: _____
כיתה: _____
תאריך התיעוד: _____
מקום התיעוד: _____
שם מוסר העדות, ניצול השואה: _____
טלפון וכתובת של מוסר העדות: _____
היכן התבצע העדות: _____

ב. עבודה תיעוד והנצחה באמצעות הטבלה:

1. שמות הנספים המונצחים { כולל שמות לפני החתונה } - כל שם בשורה נפרדת, חשוב לאסוף את מקסימום המידע על הנרצחים על פי העמודות בטבלה - לדוגמא:
2. הקרבה של הנספים למוסר העדות
3. שמות משפחה של הנספים
4. מועד הלידה של הנספים
5. מועד הרצח
6. העיסוק של הנספים
7. ארץ לידה, עיר לידה, מחוז, עיר וגטו בתקופת המלחמה
8. זיכרונות מבית, סיפורים אישיים, וכל מידע שניתן לקבל על הנספים.
9. מועד השילוח
10. מקום הרצח
11. מועד הרצח
12. איסוף- תמונות, תעודות לידה, גלויות, מכתבים של הנספים (לסרוק ואו לצלם ולהחזיר בדחיפות) וכו'

**הטבלה נמצאת באתר בית הספר,
נא להקליד את כל המידע- טבלה, סיפורים, תמונות,
תעודות, סיכום וכו' ולשלוח**

לכתובת הדוא"ל (E-Mail) של המחנכים

תיעוד והנצחה של ניצול השואה ובני משפחתו:

הסיפור צריך להיות מוצג בשלבים:

- שלב א** – תיעוד וכתיבת הסיפור של כל בני המשפחה, חברים, שכנים וכו' שנספו בשואה.
שלב ב – יש להציג את האדם שאותו אנו רוצים להנציח על כל פרטיו. יש לנסות לדלות את כל הפרטים אודותיו במהלך השנים שלפני המלחמה.
שלב ג – קורותיו במהלך המלחמה, על פי סדר כרונולוגי. בשלב השלישי – סיום – הצלה או מוות.

בסיפורי ההנצחה כדאי להתייחס לנקודות רבות ככל האפשר:

- מוצא המשפחה**, הערים, העיירות, הקהילות, מעברים, הרקע המשפחתי לפני המלחמה, אורח חייה לפי המלחמה. השכלה, משלח יד, מצב כלכלי – חברתי.
- תחביבים:** לפני המלחמה: ציור, מוסיקה, תיאטרון וכל אמנות אחרת. האם העיסוק סייע בהצלה? מה קרה ליצירות האמנות?
- האם אם המשפחה למדה, עבדה? האם היו בנות בוגרות? למדו? עבדו?** האם בני המשפחה נשאו בתפקידי ציבור? בקהילה היהודית? או בחברה הכללית?
- האם המשפחה שמרה על קשר עם הקהילה היהודית**, האם שמרה על הדת היהודית, האם התבוללה, או האם משהו מהמשפחה המיר דתו, נישואין לבני-זוג שאינם יהודים. התייחסות למידת **שילובה של המשפחה** בחברה הלא יהודית.
- האם נישואין לבני זוג לא יהודים** סייעו להצלה או שמא החריפו את המצב.
- האם יש מידע על גורל המשפחה**, או חלק מבני המשפחה על הקורות אותם **במלחמה**? גטאות, מחנות עבודה, ריכוז, מחנות השמדה, מכרות, פרטיזנים, האם בני המשפחה נשארו ביחד או התפזרו?
- ניצולי המשפחה** – כיצד ניצלו?

סיפור הניצולים - סיפורי הישרדות:

- הסתתרות:** האם היו עצמאים או שנזקקו לסיוע? היכן היו מקומות המסתור? מי היו גורמי הסיוע. מידע על המצילים, המניעים של המצילים, כמה זמן שהו במחבוא – יש להתייחס לתאריכים במדויק ככל האפשר, מה הייתה אחריותם של המצילים, האם נשמר הקשר עם המצילים.

סיפור חייו של מוסר העדות - ניצול השואה:

- תאריך לידה
- גיל בתקופת המלחמה
- החיים לפני השואה
- חייו בתקופת המלחמה, היכן היה, כיצד שרד
- כמה אחים היו ל/לה- מי שרד וכיצד
- מועד הפרידה מבני המשפחה?
- מי מבני משפחתו ניצל?
- מתי עלה לארץ:
- כיצד עלה לארץ?
- משפחתו היום- אישה, ילדים, נכדים
- עיסוק היום
- זיכרונות מבני המשפחה
- האם יש ל/לה תמונות, מזכרות מהמשפחה? (במידה ויש לצלם, לסרוק, והחזיר)

סיפורי **ילדים בשואה**. הידוע על הילד לפני השואה? סיפורי חפצים של ילדים [בובות, צעצועים], כיצד שרדו? כיצד נספו?

מקורות לחיפוש מידע - בנוסף לעדויות של הניצולים:

1. קובץ "פנקסי הקהילות" – יד ושם
מדובר בכרכים עבי כרס בהם לוקטו כל התעודות, המכתבים, המידע של קהילות [עדיין לא הוציאו לכל מדינות אירופה, עדיין ממשיכים לחקור וללקט מסמכים]. בקובץ זה ניתן למצוא פרטים רבים על הקהילה לעיתים גם מאות שנים קודם השואה, ועד המלחמה. במקומות שמצאו מקורות המתעדים התרחשויות מתקופת המלחמה, הרי ששיבצו אותם.
2. מוזיאונים להנצחת השואה:
* מוזיאון "יד ושם" – הספרייה * בית ווהלין, ומותר לי להוציא ספרים מהמקום] * "בית טרזין", "לוחמי הגטאות"
3. ספרי "זיכרון" של קהילות
יוצאי קהילות רבות פרסמו קטעי עדויות ומסמכים שהיו ברשות ניצולים.
מוסד "יד ושם" מחזיק בספרים אלה.
[אני פעם בשבוע בסניף יד ושם גבעתיים – בית ווהלין, ומותר לי להוציא ספרים מהמקום].
4. אתרי אינטרנט על פי שמות קהילות, לעיתים גם על פי שמות האנשים
5. מכתבים, יומנים אישיים.
6. צילומים מבתי עלמין

הראיון – "שאל אביך ויגדך זקנד ויאמרו לך"

- א. פרטים אישיים - שם פרטי ושם משפחה (לבדוק גם שם משפחה קודם) של המרואיין-
- ב. בהווה - חשוב להתחיל במקום בו נמצא המרואיין כהיום, היכן הוא גר, פרטים על המשפחה שלו – נשוי, ילדים, נכדים, נינים (אם המרואיין הוא מהמשפחה ניתן לדלג על שלב זה).
שאלות על העבודה של המרואיין לפני הפרישה לפנסיה, במה הוא עסק, וכו'. במה הוא עוסק כיום, מה הוא עושה ביום יום- שלב זה חשוב מאוד לשבירת הקרח הראשוני.
- ג. בעבר -- היכן נולד, באיזו שנה, מצב משפחתי שלו טרום השואה. אין הווה ללא עבר, אין משמעות רצינית לסיפור השואה בלי הבנה מה היה שם, אוצר החיים היהודי לדורותיו שנגדע הוא חלק משמעותי ובלתי נפרד מהמסע לפולין.
- ד. לימודים - מה היה אופיו של בית הספר, מה למדו בו ומה לא למדו, עד איזה כיתה למדו בד"כ ומה עשו לאחר הלימודים בשעות אחה"צ. באיזו כיתה סיימו את הלימודים ומה עשו לאחר שהשליו את שנות הלימודים שלהם.
- ה. העיירה שלי - מבמה עסקו הוריו, מה הייתה אופייה של העיר והעיירה \ הכפר של המרואיין האם הוא השתייך לתנועת נוער כל שהיא, אם כן מה היה אופייה של התנועה ובמה הם פעלו.
- ו. המלחמה - היכן תפסה אותך המלחמה, בן כמה הייתה? מה התרחש בימים הראשונים של המלחמה, מה אנשים חשבו והרגישו ביחס למלחמה. חשוב לא לדלג במהירות למחנה הריכוז, אלא לשאול על ימי המלחמה הראשונים, הגזירות של הנאצים: סגירת בית עסק, טלאי, השפלות וכו', איך מסתגלים לדבר כזה, מה עושים ביחס לפרנסה, בית ספר, חברים, השכנות עם הגויים.
- ז. השואה - חשוב לבדוק מה הייתה נקודת התחלת השואה אצל המרואיין, גטו, אקציה, משלוחים, מחנה ריכוז. ישנם ניצולים שלא חוו שום חווית גטו אלא נשלחו מיידית למחנות. ישנם שלא היו בשום מחנה כי הצליחו להתחבא אצל גוי או במסתור כל שהוא. כל ניצול חווה את השואה באופן שונה לגמרי מן השני – אין בדבר שבלונה, אלא כל סיפור הוא סיפור אישי ומלא.
- ח. המחנה - במידה והיה במחנה, איזה מחנה (עבודה, מעבר, השמדה, משולב), עם מי הגיע לשם(משפחה, חבר), סלקציה, הפרידה, חיי היום יום במחנה, עבודת כפייה. האם ידעו על השמדה במחנה אם הייתה בו.
- ט. השחרור - איך שרד את נוראות השואה? מה עשה ביום השחרור, מה אירע במחנה בזמן השחרור, מה עשה לאחר השחרור, האם חזר לביתו, מי נשאר מבני משפחתו לאחר השואה, היכן פגש אותם ואיך.
- י. עליה לארץ - כיצד עלה לארץ, באיזו שנה, ספינה, ברגל, האם הצליח לעלות מיד או גורש לקפריסין, עתלית, מה עשה לאחר שהגיע לארץ וכיצד הצליח למרות כל הקשיים לבנות משפחה בריאה.
- יא. תובנות לעתיד - על מדינת ישראל, על השואה, על הנוער, תפקידנו, האם המסע חשוב, מה הוא מצפה ממני כמראיין וכו'.

במהלך העבודה חשוב להקפיד ולזכור:

חשוב מאוד לא להעיק, במידה ויש נקודה רגישה ולא זורמת למרואיין לא לחפור בכוח, זה יעשה רק רע. לא קרה שום דבר אם לא הגעת לסיפור מלא וסופי. יתכן ובהמשך הקשר עם המרואיין הוא ישלים את התמונה ויתכן שלא. הכי חשוב זה הקשר הנעים ונוח עם המרואיין, ניסיון החיים שלו וההסתכלות שלו על החיים ובכך נצא נשכרים.

בדרתי הנדר להיות להם קול,

כי את ההנצחה הזאת אסור להפסיק.